

УДК 76.01+7.017.4+159.9]:766.04:76.071.1(520)

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2026.2.30>**Мудаліге Олена Іванівна,**

доктор філософії в галузі культури і мистецтва,
старший викладач кафедри графічного дизайну
Харківської державної академії дизайну і мистецтв
ORCID ID: 0000-0003-0719-2319
elena.mudalige@ksada.org

Лесняк Володимир Іванович,

професор, член-кореспондент Національної академії мистецтв України,
старший викладач кафедри графічного дизайну
Харківської державної академії дизайну і мистецтв
ORCID ID: 0000-0001-7880-4330
lesnyakdesign@gmail.com

Маслак Вікторія Ігорівна,

доктор філософії в галузі культури і мистецтва,
старший викладач кафедри графічного дизайну
Харківської державної академії дизайну і мистецтв
ORCID ID: 0009-0000-9618-4542
viktoria.maslak96@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЛІНІЇ І КОЛЬОРУ НА ЕМОЦІЙНЕ СПРИЙНЯТТЯ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ В ПЛАКАТАХ КАЗУМАСА НАГАЇ

Метою дослідження є виявлення властивостей лінії і кольору в процесі створення лаконічних візуальних матеріалів на прикладі плакатів екологічного спрямування від видатного графічного дизайнера сучасності Казумаса Нагаї. Основні положення статті викладені на підставі аналізу матеріалів плакатів, що є складовою колекції музею екологічного плакату «4-й Блок» (Харків, Україна). У статті представлено репрезентативні зразки екологічного плакату авторства японського дизайнера Казумаса Нагаї та розкрито особливості візуальної мови майстра, якій притаманна певна образність, створена лініями, та емоційно-комунікативний характер залучених кольорів. У роботах автора простежена тема збереження природи, що відображає традиційне для Японії синтоїстське шанування та співчуття до всього живого. Окреслено переваги використання лінії і кольору як основних засобів формування візуальної мови сучасного екологічного плакату. Наголошено на здатності графічного дизайну долати мовні бар'єри, впливати на сприйняття навколишнього світу, формувати емоції у відповідь на представлені візуальні образи, перетворювати комунікацію на досвід. Актуальність теми визначена необхідністю продемонструвати як фундаментальні елементи графічного дизайну – лінія та колір – формують візуальну мову повідомлення, створюють акцент, керують увагою глядача та впливають на емоційну складову сприйняття інформації. Позначено властивості плакату, як важливого напряму мистецтва та об'єкту графічного дизайну, що має популяризувати ідеї громадянськості та спрямовувати динаміку творчого потенціалу на екологічну безпеку. Природоохоронні плакати постають інструментом освіти, покликаним ініціювати соціальні, політичні та культурні процеси в суспільстві.

Ключові слова: графічний дизайн, візуальна мова, лінія, колір, художні образи, емоційний вплив, Казумаса Нагаї.

Mudalige Olena, Lesnyak Volodymyr, Maslak Victoriia. A STUDY OF THE INFLUENCE OF LINE AND COLOR ON EMOTIONAL PERCEPTION OF ARTISTIC IMAGES IN KAZUMASA NAGAI'S POSTERS

This study aims to identify the properties of line and color in the creation of concise visual materials using environmental posters by the prominent contemporary graphic designer Kazumasa Nagai as an example. The article's key findings are based on an analysis of posters from the collection of the «4th Block» Environmental

Poster Museum (Kharkiv, Ukraine). The article presents representative examples of environmental posters by Japanese designer Kazumasa Nagai and explores the artist's visual language, characterized by a distinct imagery created by lines and the emotional and communicative nature of the colors used. The author's works explore the theme of nature conservation, reflecting Japan's traditional Shinto reverence and compassion for all living things. The advantages of using line and color as the primary means of shaping the visual language of contemporary environmental posters are highlighted. The ability of graphic design to overcome language barriers, influence perceptions of the surrounding world, evoke emotions in response to visual images, and transform communication into experience is highlighted. The relevance of this topic stems from the need to demonstrate how the fundamental elements of graphic design—line and color—shape the visual language of a message, create emphasis, direct the viewer's attention, and influence the emotional component of information perception. The poster's properties are highlighted as an important artistic discipline and graphic design object, intended to popularize ideas of civic engagement and channel creative potential toward environmental safety. Environmental posters are an educational tool designed to initiate social, political, and cultural processes in society.

Key words: *graphic design, visual language, line, color, artistic images, emotional infusion, Kazumasa Nagai.*

Вступ. Популярність плаката, як форми швидкої графічної реакції у соціумі, залишається актуальною при наявності сучасних альтернативних засобів візуальних комунікацій. Його здатність у лаконічній візуальній формі передавати інформацію, формувати розуміння культури та етики, бути індикатором громадської думки ставити його на найвищу ступінь графічного дизайну [5]. Окреме місце займає екологічний плакат, який створює візуальний образ для трансляції важливої інформації та відіграє позитивну роль у формуванні громадських цінностей, базуючись на особливостях зорового та асоціативного сприйняття, на засадах психології.

Дослідження творчих навичок японського дизайнера Казумаса Нагаї демонструє сучасній генерації митців підхід до створення композицій з потужною метафоричною актуальністю через традиції, духовні основи і природність. Досягнення майстра демонструють увагу до пріоритету емоційної складової плакату, як інструменту самовираження та комунікації. Теоретичне осмислення спадщини Нагаї дає змогу залучити нові наукові знання для аналізу сучасних течій в графічному дизайні.

Матеріали та методи. Матеріалом для аналізу постали плакати дизайнера, надіслані для участі в Міжнародній триєнале екологічного плакату «4-й Блок», які на даний момент зберігаються в одноіменному музеї в Харківській державній академії дизайну і мистецтв. Методологія дослідження базується на фундаментальних загальнонаукових методах аналізу та

синтезу. Формально-типологічний метод постав у нагоді вивчити структуру та форму об'єктів. Прийоми образно-стилістичного аналізу використані для вивчення особливостей візуальної мови плакатів. Застосовано семіотичний метод, що дозволяє аналізувати об'єкти як носії ефективних знакових комунікацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі опрацювання наукових джерел визначено предметні напрямки у дослідженнях, пов'язаних із зазначеною темою: 1 – лінія і колір як основні засоби формування візуальної мови сучасного екологічного плакату; 2 – дизайнерський спадок Казумаса Нагаї. За першим напрямком ґрунтовним дослідженням є книга професора Володимира Лесняка, де закладено теоретичний фундамент для розуміння візуальної мови графічного дизайну. Автор розглядає здатність лінії передавати будь-яку форму, будь який стан навколишнього світу і риси характеру: напругу, спокій, силу, м'якість, жорсткість, елегантність, пристрасть, збудження, ентузіазм, відчай, хвилювання, радість, гостроту тощо. Аналізуючи колір як засіб художньої виразності, автор позначає його три основні функції: комунікативну, пізнавальну і експресивну, а також підкреслює його здатність допомогти дизайнеру передати власне ставлення до змісту твору [2].

За другим напрямком дослідження джерелом, що розкриває багатогранність творчості видатного графічного дизайнера Казумаса Нагаї, є стаття мистецтвознавиці Меггі Кінсер Сайкі, що розкриває особистість

художника через його твори. Показовим є те, що Казумаса Нагаї у свої 60 років «почувався комфортно у своїй славі, але ризикнув нею, щоб залишитися на вершині епохи. Він проаналізував свою роботу до цього моменту – малювання неорганічних об'єктів лінійкою та циркулем – і обрав протилежну крайність: малювання органічних об'єктів від руки. Він вирушив на невідому територію, щоб перевірити себе та свою здатність утримувати увагу аудиторії» [6].

Розглядаючи японський пацифістський і екологічний плакат, дослідниця Катержина Кулпінська називає Казумаса Нагаї (1929–2026) дизайнером, який спрямовує увагу своєї аудиторії на зникаючі види тварин. В серії постів «SAVE» Нагаї створив елегантні портрети тварин. В іншій серії назва «SAVE ME. I'M HERE» не тільки проголошує їх фізичну присутність, але просить щоб ця присутність вкорінилася в свідомості людей. Розміщена в плакатах пропозиція більше необхідна для жителів Заходу ніж для японців. З перших днів в Японії існувала філософія – що всі живі істоти рівні люди, тварини, рослини, духи що живуть в річках, горах, лісах, і люди повинні поважати всіх і жити в гармонії з ними [4].

Важливим доробком для розкриття зазначеної теми є дослідження відомої української мистецтвознавиці Лариси Савицької, яка активно співпрацювала з роботою Міжнародної трієнале екологічного плакату «4-й Блок» у 1990-ті роки в Харкові. Її статті неодноразово публікувалися в каталогах трієнале, допомагаючи розкрити концепцію експозицій та контекст творчості дизайнерів. Особливу увагу дослідниця приділяла саме роботам японських дизайнерів. Автор відмічала, що японська філософія, естетика, мистецтво знаходяться в розумінні сенсу існування у переживанні єдності зі світом. Саме ця позиція зробила японських дизайнерів найкращими у світі пропагандистами екологічних проблем, які рідко лякають зображенням техногенних катастроф, але змушують глядача переживати красу як шлях пізнання істини про світ. Як сто, триста, і п'ятсот років тому японське мистецтво прославляє

єдність всього живого на землі, його чарівне виростання з однієї матерії, від якої відгалужуються квіти, тварини, птахи та люди [1].

Дослідниця Шауліс К. зауважує на відмові від другорядних деталей, лаконічності форм і засобів художньої виразності, гармонії і простоті в побудові композицій в плакатному мистецтві Японії [8]. Науковці Колісник І. і Ворончихина А. підкреслюють, що Японія демонструє автентичну зосередженість на екологічному світосприйнятті, яка виростає із довготривалої традиції синто та культурної специфіки. Популярність у світі їх робіт свідчить про інтереси та активні пошуки людиною своєї духовної основи, тугу сучасної людини за простотою буття [3].

Результати. Понад півстоліття Казумаса Нагаї знаходився на передовій лінії графічного дизайну. Його кар'єра почалася в 1950-х коли він став членом Японського клубу художників-рекламістів. В 1960 брав участь у заснуванні Японського центру дизайну, впливового колективу, який відіграв центральну роль у формуванні корпоративної та культурної ідентичності Японії через дизайн. Шістдесяті та сімдесяті роки були періодом бурхливого розвитку Японії, включаючи Олімпійські ігри 1964 року та Всесвітню виставку 1970 року. Міжнародна популярність прийшла до Казумаса Нагаї після того, як він розробив емблему для Олімпійських ігор у 1972 році в місті Саппоро. Дизайн Нагаї відображав нове відчуття часу в єдиному форматі, де японський прапор, стилізоване зображення білої сніжинки та олімпійські символи могли вільно поєднуватись по вертикалі та горизонталі. З того часу він працював над корпоративними символами відомих компаній, його логотипи були прості, конкретні та вдалі. На відміну від навмисно щільних та складних постерів.

У цей період Нагаї захоплювався абстракцією та оптичними ілюзіями. Саме тоді зростає його занепокоєння лінією та наполегливе дослідження ефектів візуального сприйняття та простору. Дизайнер розглядав лінію як важливий елемент, що пов'язує простори. Його роботи були побудовані на грі геометричних форм, відрізнялися

мінімалізмом та суворою точністю ліній, відчуттям балансу і порядку в композиціях. Починаючи з кінця 1960-х до кінця 1980-х років майстер відтворював свій внутрішній всесвіт безкомпромісними візерункам власного створення, протиставляючи їх фотографіям пустель, гірських ландшафтів та величних водойм. Поєднуючи традиційну японську естетику з міжнародними інноваціями, використовуючи символізм і абстракцію, дизайнер перетворив складні ідеї на потужні зображення. Його роботи були глибоко виразними і відображали місію графічного дизайну нести моральну та філософську значимість. Поєднання геометричних візерунків за допомогою лінійки та циркуля в докомп'ютерну епоху допомагало Нагаї створювати світогляд, що асоціювався із давніми рельєфними гравюрами.

В середині 80-х відбувається різка трансформація в техніці вже всесвітньо прославленого майстра. Нагаї відійшов від малювання неорганічних об'єктів циркулем і лінійкою і обрав малювання органічних об'єктів від руки. Сміливий стильовий крок для людини, яка вже відома певним рівнем робіт. Не повторюватись, а обрати незайомий простір для перевірки власного таланту утримувати увагу глядача. Казумаса Нагаї почав досліджувати можливість відобразити багатогранність своїх задумів через навички рук і створив багатий образами і структурною площинністю світ. Розуміння руйнівного впливу розвитку сучасної цивілізації на природне екологічне середовище сприяло переходу майстра на зображення цілком казкових тварин, що нагадують традиційні малюнки звірів в японському народному творчості. З того часу Казумаса Нагаї присвятив багато своїх проєктів екології та тваринам, закликаючи подбати і захистити навколишнє довкілля.

Принциповий перехід до тварин як основного мотиву в роботах не є дивним для людини, яка виховувалась в країні, де екологія і доля землі мають справжню цінність завдяки особливому розташуванню країни, руйнівним факторам, клімату та досвіду трагедій. Протягом століть японці усвідомлювали цілющу

силу природи, включаючи вплив дерев і лісів на людей, що сьогодні вже підтвержено науковими дослідженнями. Традиції синтоїзму – віра в те, що всі природні явища мають духовну природу, а тварини, рослини, неживі речовини є частиною всесвіту так само, як і люди, - присутнє в роботах сучасних японських миців [4].

В серії плакатів «SAVE» (в перекладі «ЗБЕРЕЖИ») привертає увагу безпосередній лінійний малюнок, що підкреслює природність зображення (рис. 1). Гнучка лінія створює хвилеподібні рухи на площині плакату, повторюючи контури тіла тварин. Лінія будує і обмежує форму, з'ясовує її характер і рух. Поруч з контурами тварин розташовано детальне, майже текстурне зображення голів тварин в анфас, що нагадують фотографії на документах. Плакати у вигляді делікатних заяв від представників кожного виду з проханням про піклування, збереження і співчуття. Примітно, що яскраво жовтий колір використовується в Японії як застережливий, що символізує необхідність бути обережним. Жовті головні убори для учнів молодших класів, які ходять до школи самостійно, є обов'язковим елементом безпеки, покликаним зробити дітей максимально помітними для водіїв у щільному потоці транспорту. Використання дизайном яскраво жовтого у серії плакатів має на меті нарешті помітити і захистити тварин як дітей. Серія просуває важливе послання про відносини між людьми та природою.

Наступна серія плакатів «SAVE ME, PLEASE. I'M HERE» (в перекладі «ЗБЕРЕЖИ МЕНЕ, БУДЬ ЛАСКА. Я ТУТ») залучає своєю стриманістю і тишею (рис. 2), наповнюючи простір аркуша чарівними звірами, що населяють заповідники і дикі джунглі. Дивлячись людськими очима, вони передають повідомлення від духів природи всьому створеному світу, відроджуючи любов в серці та просвітлення в розумі. Чистий серцем художник пронизливо закликає глядача до збереження та підтримки природи як неперевершеного Божого творіння з глибоким внутрішнім життям. Щоб доторкнутись до сердець освіченого людства і нагадати людям про їх

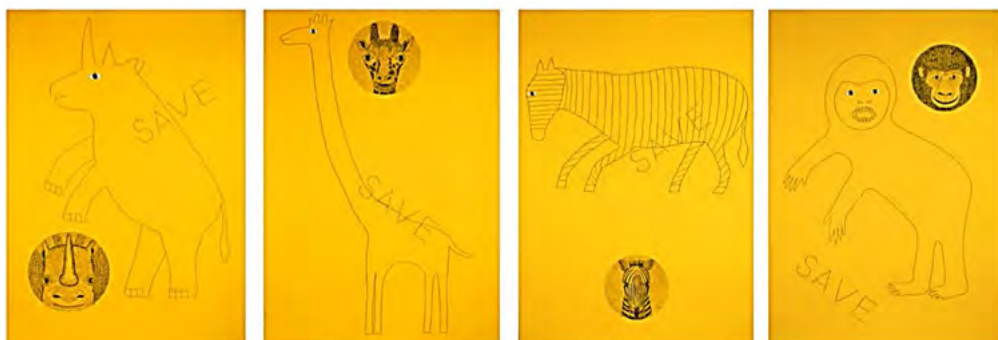

Рис. 1. Казумаса Нагаї. Японія. 1997 р. Серія плакатів «SAVE». Музей екологічного плакату «4-й Блок» ХДАДМ. Україна

Рис. 2. Казумаса Нагаї. Японія. 1997 р. Серія плакатів «SAVE ME, PLEASE. I'M HERE». Музей екологічного плакату «4-й Блок» ХДАДМ. Україна

Рис. 3. Казумаса Нагаї. Японія. 2000 р. Серія плакатів «LIFE TO SHARE». Музей екологічного плакату «4-й Блок» ХДАДМ. Україна

космічну сутність художник запозичують форми тварин, наділяє їх внутрішньою життєвою силою. Майже портретні зображення, уразливі фігури та перелякані очі привертають увагу і тримають у напрузі. Автору вдається заохотити замислитись про близькість між людьми і природою. В даній серії лінія організує простір, створюючи контури форм і спрямовує погляд глядача. Легкі та ніжні зображення тварин підвішені в чорному просторі. Лінія в руках художника окреслює їх майже абстрактну ясність, відсутність тіней і глибини. Кожному з них лінія надає індивідуальності і повертає належне. Лінійний рисунок передає враження об'єму предмета. Спрощеність малюнку криє в собі талант багаторічного дизайнерського досвіду, спрямованого на пошук сенсу в усуненні зайвого для концентрації на головному. Напряга контрасту яскраво білої форми і чорного тла торкаються поняття, що лежать за межами візуальної уяви. Визнаючи силу тла, дизайнер намагається проявити його конструктивну необхідність. В даному кольоровому вирішенні чорне тло створює сильний візуальний акцент, максимальний контраст, що привертає увагу до елементів та створює відчуття глибини (рис. 2).

Розглянемо наступну знакову плакатну серію «LIFE TO SHARE» (в перекладі «ЖИТТЯ, ЯКИМ МОЖНА ПОДІЛИТИСЬ»), що була надіслана на IV Міжнародну триєнале екологічного плакату «4-й Блок» у 2000 році. Треба зазначити, що серійність в плакатах Казумаса Нагаї проявляється в очевидній єдності, у сукупності кількох текстів для вирішення одного практичного завдання. Плакати серії об'єднані домінуючою присутністю силуету людини та різних тварин, демонструючи гармонію спільності природи та людини [7]. Для встановлення контакту з глядачем і надання образу емоційного стану автор акцентує увагу на очах людини і тварини. Графічна мова плакату вирізняється делікатним контуром пластичної лінії та емоційним особистісним сприйняттям. Лінія малюнку має чітку і в одночас витончену форму. Поєднуючи в єдине ціле лінійний контур та образ, автор висловлює свій творчий

пошук за допомогою лінії. Майстер розташовує силуети людини таким чином, наче вони дбайливо перетинаються з силуетами різних тварин, що підтверджує глибоке усвідомлення взаємозалежності видів, людей, тварин, рослин та інших живих організмів. Бездоганне поєднання лаконічної форми і колірної відповідності спостерігається в роботі. Димчасто-фіолетовий колір додає образу глибини та містичної таємничості, виконує роль естетичного впорядкування, балансує між креативністю та спокоєм. Колір в даному прикладі виконує комунікативну функцію, передаючи емоційну сенси без слів. Читабельність серії підтвержується закликком англійською мовою (рис. 3).

Висновки. Проведене дослідження дає потенціал стверджувати, що форма лінії та властивості кольору, як фундаментальні елементи графічного дизайну, інформують глядача не лише про функціональний зміст та конструктивні особливості, але й про притаманні різним народам світоглядні категорії, за допомогою яких втілюється їх художньо-естетична функція. Художня мова серії плакатів японського дизайнера демонструє потенціал лінійно-пластичних рішень у силуетно-знаковій системі графічного дизайну. Колір виступає абсолютно самостійним елементом, додаючи композиціям динаміки, глибини і додаткових змістів. Вивчаючи природу ліній та їх здатність пропонувати простору художній обсяг, Казумаса Нагаї залучає глядача у спілкування та поширення кращих ідей людства. Наведена в статті колекція шедеврів плакатного мистецтва видатного графічного дизайнера Казумаса Нагаї в ідеальному стані зберігається в музеї екологічного плакату «4-й Блок» в Харківській державній академії дизайну і мистецтв. Подальше дослідження візуального матеріалу колекції буде корисним у процесі кваліфікаційної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «графічний дизайн», для створення методичних рекомендацій, при розробці кураторських та культурних проєктів, для продовження формування сучасної графічної практики екологічного спрямування.

Література:

1. I–III Міжнародні триєнале екоплаката «4-й Блок» (1991, 1994, 1997) : каталог-збірник / Асоціація дизайнерів-графіків «4-й Блок»; укл. : О. Векленко та ін. Харків : А4plus, 1997. 182 с. : іл.
2. Лесняк В. Відтворення шрифтової спадщини: 40 оригінальних шрифтів/Володимир Лесняк. Київ: ArtHuss, 2020. 160 с.
3. Колесник І., Ворончихіна А. Космологія синто і екологічна парадигма Японії у XX–XXI ст. // *ІСТОРИЯ РЕЛІГІЙ В УКРАЇНІ*. Книга II, 2020. С. 182–191.
4. Kulpinska K. Japanese Pacifist and Ecological Posters. U. G. Satō and others. *Art of the Orient*. Vol. 8 (2019). <https://doi.org/10.11588/ao.2019.0.10630Kulpinska> (дата звернення: 11.03.2026)
5. Мудаліге О. Засоби дизайну шрифтового плакату екологічного спрямування. *Актуальні питання гуманітарних наук* : Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2024. Вип. 71. С. 106–111. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-2-16>.
6. Saiki, M. Kazumasa Nagai's: Wilderness. <https://static1.squarespace.com/static/6393577c772d69762514dceb/t/63acbb5f515e0259d598252f/1672264545967/13.+Kazumasa+Nagai%27s+Wilderness-compressed.pdf> (дата звернення: 23.03.2026)
7. Северіна О. Екологічний плакат: становлення та розвиток (за матеріалами Міжнародних триєнале «4-й Блок»): дис. ... канд. мистецтв. : 17.00.07. Харків, 2010. 307 с. : іл.
8. Шауліс К. Образи природи в японській графіці XVII–XX століття та їх відображення в екологічному плакаті. *Art and design*, 4, 2018. <https://artdesign.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/33/2019/03/139-146-%D0%A8%D0%90%D0%A3%D0%9B%D0%86%D0%A1.pdf> (дата звернення: 17.03.2026)

References:

1. I–III International Eco-Poster Triennial «4th Block» (1991, 1994, 1997): catalog-collection / Association of Graphic Designers "4th Block"; comp. : O. Veklenko et al. Kharkiv: A4plus, 1997. 182 p. : ill. [in Ukrainian]
2. Lesnyak, V. (2020) Reproduction of the font heritage: 40 original fonts [Vidtvorenyia shriftovoi spadshini: 40 originalnikh shriftiv]. Kyiv: ArtHuss. [in Ukrainian]
3. Kolesnyk, I. & Voronchykhina, A. (2020) Shinto cosmology and the ecological paradigm of Japan in the XXth–XXIst centuries [Kosmologiya sinto i ecologicichna paradigma Japonii u XX–XXI st.] // HISTORY OF RELIGIONS IN UKRAINE, (Book II), 182–191. [in Ukrainian]
4. Kulpinska, K. Japanese Pacifist and Ecological Posters. U. G. Satō and others. *Art of the Orient*. Vol. 8 (2019). <https://doi.org/10.11588/ao.2019.0.10630Kulpinska> (дата звернення: 11.03.2026)
5. Mudalige, O. (2024) Means of design of a typeface poster of an ecological sense [Zasobi dizaynu shriftovogo plakatu ekologichnogo spriamuvannya]. Current issues of humanitarian sciences: Interuniversity collection of scientific works of young scientists of Droboych State Pedagogical University named after Ivan Franko. Issue Seventieth. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-2-16>.
6. Saiki, M. Kazumasa Nagai's: Wilderness. <https://static1.squarespace.com/static/6393577c772d69762514dceb/t/63acbb5f515e0259d598252f/1672264545967/13.+Kazumasa+Nagai%27s+Wilderness-compressed.pdf> (дата звернення: 23.03.2026)
7. Severina, O. (2010) Ecological poster: establishment and development (based on the materials of the International Triennale "4th Block") [Ecologicichnyi plakat: stanovlennya ta rozvitok]: diss. ... candidate art : 17.00.07. Kharkiv. [in Ukrainian]
8. Shaulis, K. (2018) Images of nature in Japanese graphics of the 17th–20th centuries and their reflection in an ecological poster [Obrazi prirodi v yaponskii grafitsi XVII–XX st. ta ikh vidobradjennya v ecologicichnomu plakati]. *Art and design*, 4. <https://artdesign.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/33/2019/03/139-146-%D0%A8%D0%90%D0%A3%D0%9B%D0%86%D0%A1.pdf> [in Ukrainian]

Дата першого надходження статті до видання: 27.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)